

Sjónvarp

— nakrar prinsipiellar hugleiðingar um sjónvarp, sum nýkomið fyrbrigdi við móguleika fyri fyrr ókendum árinum og ávirkan á okkara fólk og við einum konkretum ískoyti um sjónvarpsspurninginum í Føroyum

Eg fekk nú um dagarnar nýggjan bókling í hondina við heitinum: »Pattedyrenes adferd«, skrivað av Mogens Lund, kendum donskum høvindi til lærubækur í biologi fyri hægri skúlar.

Atferðargranskingar innan djóraheimin hava í seinastu árum givið týðandi og nýggj úrslit, og læran av hesari siðuni av biologiini verður alt meira rúgvismikil í teimum lærubókum, sum verða nýttar í framkomnum londum undir heitinum etologi — lutvist at javnføra við tað, sum vit nevna psykologi í breiðum týðningi, tá talan er um menniskju.

Fyrstu 10 reglurnar í innganginum ljóða soleiðis:

Atferð djóranna kann ikki skiljast út frá kunneleika til menniskjuna, men okkara egna atferð kann har eftur imóti ikki greiðast uttan innlit í djóranna atferð. Eingin kann nokta fyri, at menniskjan — sum alt annað livandi — er eitt úrslit av arvi og miljø, og at tað í okkara egna atferð eru mangir viðføddir lutir, ið partvis eru okkara egna, partvis eru felags við teir djórabólkar, sum vit upphavsliga hava felags røtur við (citát endað).

Í fyrsta kapitlinum verður grundarlagið undir atferðini viðgjørt:

(stutt útdrag):

»Atferðin er eitt úrslit av ávirkanum uttan í frá og innan í frá (hormonal ávirkan) umframt viðfødd atferðarmynstur.«

Her skal bert nemast við tað fyrsta: ávirkan uttan í frá (okkara ytra miljø).

Allar livandi verur — uttan undantak — eru útgjörðar soleiðis, at tær á ein ella annan hátt kunnu gerast medvitandi um umheimin.

Tær í einstaklingin innbygdu mekanismur til

hetta endamál nevna vit sansir — vit plaga at siga, at menniskjan hevur fimm sansir, men tað er nokk ein ov einfald klassifikatión. Tað ber nokk til at siga, at hjá menniskjum eru tað tveir sansir, sum hava serstakligan týðning, og sum í okkara dagliga lívi hava eina serstöðu, sum fram um nakað annað hava ávirkan á okkara uppfatan av umheiminum — okkara ytra miljø. Tað er sjónin og hoyrnin. Hesir sansir kunnu virka hvør sær, men sterkast og mest intensiv er upplivanin, tá teir virka samstundis.

Pedagogar hava leingi vítað, at jú meira intensiv ávirkan (sjónin og hoyrnin samstundis) tess sterkari árin. Skúlar verða nú útgjörðir við sonevndum audio-visuellum undirvisingartólum (film, kassettsjónvarp) fyri at næmingarnir skjótari og betri og við størri áhuga skulu nema.

Tann stóðugt framherandi teknologiini hevur hetta seinasta manna-minni skapað móguleikar fyri at geva eitt ómetaligt ískoyti í hesar sansir (hoyrnina og sjónina) — fyrst útvarpið sum við eitt kvett setti okkum før fyri at kunna nema ljóð frá so at siga øllum knøttinum, og so hesi seinastu 30 árin sjónvarpið, sum letur myndina fylgja við ljóðinum — tey fyrstu árin bert við ljósari ella myrkari grund, tey seinnu árin eisini í litum — eitt stórt framstig, við tað at tey allarflestu av okkum skilja millum lutir í okkara sjónligu uppfatan.

Stóðan er so tann í dag, at vit í Føroyum eins og allar aðrar staðir hava móguleikan fyri at lata eygu og oyru røkka út um allan heim, ella í hvussu er tann partin av umheiminum, sum liggur okkum næstur. Her eru móguleikar fyri stórbroyting av okk-

ara ytra miljø og tað við lit. Vit kunnu fáa hetta borið inn í heimið, inn í okkara egna stovu. Munur er á, tá okkara eldra ættarlið forvitið spurdi tíðindi frá ferðamanni, sum kom í bygd.

Skulu vit her á landi ogn okkum hesi teknologisku tól, sum gera tað møgilegt at fáa myndir og ljóð innanlendis og uttan í frá inn í hvørt heim í Føroyum?

Tað kostar nakað av i-legging og rakstri, lagamanni, men neyvan meira enn samfelagið kann bera. Tað veldst um, hvussu vit prioritera.

Mær vitandi eru Føroyar einasta land í Europa, sum er uttan sjónvarp. Her verður burtursæð frá tí surrogati, sum kassettsjónvarpið má rópast. Hetta surrogatið er eisini kostnaðarmikið, við tað, at tey kombineraðu tólini kosta umleið fyra ferðir so mikið, sum eitt vanligt sjónvarp, men kortini eru tað reiðiliga mong, sum hava slík kassetutól í dag og lata leigu fyri bondini, sum verða útborin.

Upp á spurningin, um vit skulu hava sjónvarp, vil eg persónliga uttan himpr siga ja. Eg vil framvegis standa við tað tilmælið, ið eg sum limur av táverandi sjónvarpsnevnd var við til at lata úr hondum. Tað eru nokur ár síðani nú.

Mær vitandi hava teir politisku myndugleikarnir eisini tikið prinsippavgerð um, at sjónvarp skal setast á stovn í Føroyum. Spurningurin má tí vera, hvussu leingi vit kunnu drála við at seta tiltakið í verk. Persónliga vil eg hertil svara: sum stytst. Men ein ófrávikilig fortreyt má vera, at tann tekniska útgerðin stendur mót og at tað er nóg mikið til av henni, at hóskandi holi eru tøk, at útbúgvið tekniskt og umsitingarligt

starvsfólk kann fáast og seinast, men ikki minst, at stýringin er sína uppgávu vaksin.

Eg skal viðganga, at hetta seinasta orkymlar meg mest. Tað fer at hvíla ein stór ábyrgd á teimum, sum skulu velja út tað tilfar, ið sendast skal. Uppgávan verður torfør, tí nógv verður at velja í. Tað, sum vit sjálvi kunnu framleiða, vænti eg fara at muna lítið.

Eg vænti, at meginparturin av tí, sum sent verður er útlendskt tilfar, kanska eina mest norrønt. Tey, sum í fyrstu syftu skulu velja tilfarið mugu sostatt hava stóð á fastlandinum — kanska í TV-býnum í Keypmannahavn. Her verða bondini mógulega eisini tekstaði um neyðugt (t.d. svenskt tilfar), danskt og norskt eiga øll her á landi at kunna skilja uttan tekst.

Áðrenn útvarps- og sjónvarpseldin upprann kundu vit so nøkurlunda sjálvi stýra okkara tørv á medmenniskjansligari kommunikation — vit vóru yvirhøvuð, men ikki heilt (pressan) í teirri støðu sjálvi at kunna taka

Í dag:

Andrias Højgaard, rektari

— Uppá spurningin, um vit skulu hava sjónvarp, vil eg persónliga uttan himpr siga ja. Eg vil framvegis standa við tað tilmælið, ið eg sum limur í táverandi sjónvarpsnevnd var við til at lata úr hondum, skrivar Andrias Højgaard m.a.

lut og ávirka. Í hesari nýggju öldini skulu vit seta fólk at taka avgerð um hvørjar gestir vit skulu fáa inn í heimið. Tað má krevjast, at hesi hava viðan sjónarring, hava humanistiskar kvalitetir og eitt sunt kritiskt

sinnalag bygt á fjølbroytta vitan, so at vit kunnu uppliva og skilja umverðina, umstøður og fortreytir hjá medmenniskjum kring heiminn við forstålsu og toleransu.

Andrias Højgaard

Ferðakekkar — fremmant gjaldoyra

Tey, ið ætla sær uttanlands og skulu hava fremmant gjaldoyra ella ferðakekkar, skulu biðja um hetta 3 dagar frammanundan.

Skulabólkar o.t. mugu leggja orðra inn eina viku frammanundan.

Annars eiga tey, sum fara uttanlands, at vísja seg um peningaviðurskiftini í tí landi, tey ferðast í. Eisini eigur vísja at fáast fyri, hvussu mikið kann umbýttast aftaná heimkomu.

Vit geva allar frágreiðingar hesum viðvíkjandi. Skrivstovurnar kring landið greiða eisini hesa service.

FØROYA

BANKI